Universitatea ,, Alexandru Ioan Cuza”
Facultatea de Istorie

Ziarul Universul
1923-1924

Ion
Grupa A, anul III

Perioada dintre cele două războaie mondiale a fost una deosebită pentru presa românească. Tirajul era foarte mare, preţurile erau modice şi se introduse conceptul de finanţare prin reclamă. Totodată a fost şi perioada naşterii marilor patroni, directori de gazete şi marilor jurnalişti ca Stelian Popescu, Pamfil Şeicaru, Nechifor Crainic sau Ilie Rădulescu.

Fiecare publicaţie îşi avea propriile orientări politice. „Adevărul", „Dimineaţa" şi „Facla" erau gazete de centru-stânga, „Universul" – de centru-dreapta, „Curentul" şi „Cuvântul" – de dreapta, cu mari înclinaţii spre extrema dreaptă. Cel mai important cotidian de piaţă îl reprezenta „Universul", ziar de dreapta, condus de Stelian Popescu. De cealaltă parte a baricadei, „Adevărul" şi „Dimineaţa" încercau cu greu să facă faţă puterii financiare ale „Universului". Cei de stânga militau pentru evitarea exceselor de limbaj, dar şi pentru drepturile cetăţeneşti. Cele două cotidiene au fost suprimate, în 1937, de guvernul Octavian Goga, la o zi după instalare.

Indiferent de „culoarea politică", propaganda, manifestele, îndemnurile electorale şi critica adversarilor politici erau nelipsite din paginile oricărui ziar interbelic. Campaniile de presă, nelipsite nici ele din paginile ziarelor vremii, erau duse cu încăpăţânare şi ferocitate. „Curentul" lui Pamfil Şeicaru, apărut în 1928, se specializase pe astfel de campanii, atacând dur şi în mod constant diferite societăţi industriale, bancare sau comerciale. Acestea cumpărau cu bani grei tăcerea presei şi în scurt timp, „Curentul" şi-a achiziţionat un sediu impozant şi o tipografie performantă. Averea lui Pamfil Şeicaru a crescut considerabil, ceea ce i-a făcut pe gazetarii vremii să lanseze vorba „Şantajul şi etajul".

Istoria publicaţiei „Universul" şi, implicit, a palatului care l-a găzduit începând din anii '30, începe însă cu mai bine de un secol mai devreme, când un jurnalist italian venit în Regat în 1877, în calitate de corespondent de război, decide ulterior să se stabilească în Bucureşti. Sosit în Regat ca ziarist-corespondent de război pentru mai multe cotidiene italiene, Luigi Cazavillan s-a hotărât să rămână în Bucureşti, având rând pe rând diferite ocupaţii, păstrându-şi însă în paralel preocupările de jurnalist. În 1881 scoate prima gazetă tipărită de el – „Fraternitatea româno-italiană", iar peste trei ani, după mai multe formule editoriale, fondează, la 20 august 1884, ziarul „Universul". Acesta a colaborat cu personalitatea marcantă Stelian Popescu care după moartea italianului va prelua conducerea ziarului.

Ajuns în România în 1877, în calitate de corespondent de război, jurnalistul italian Luigi Cazzavillan înființa, şapte ani mai tîrziu, după modelul gazetei italiene "Il Universo", ceea ce avea să devină primul mare cotidian românesc, botezat cu acelaşi nume ca şi modelul din Peninsulă, "Universul". La 20 august 1884, apărea primul număr al ziarului, în format mic şi pe doar două pagini, "tras" în doar 500 de exemplare, apoi, la scurtă vreme, în 3000. Dorindu-se independent politic, deviza publicației a urmat-o pe cea a întemeietorului ei care spunea: "Nici cu ăla, nici cu ăla: ăsta e Universul!". A fost primul ziar care a avut rubrici de "fapt divers" dar şi de "mica publicitate", având, de asemenea, în conținut, ştiri de senzație scrise simplu, pe înțelesul publicului larg. Un avantaj al ziarului era faptul că apărea dimineața devreme, în jurul orei 7.00, în vreme ce celelalte gazete ajungeau pe piață abia după prânz. La câțiva ani de la lansare, "Universul" ajunsese la un tiraj zilnic de 40.000 de exemplare, pe când "concurența" se zbătea undeva în jurul a 5.000.

Organizat după toate regulile moderne ale gazetăriei, ziarul a rezistat şi după moartea întemeietorului său, Cazzavillan murind la sfîârşitul anului 1903, la vârsta de 51 de ani. După un deceniu în care a fost condus de următorul soț al văduvei lui Cazzavillan, Nicolae Dumitrescu Câmpina şi doi ani de suspendare a apariției, în vremea ocupației germane a Bucureştiului, între anii 1916-1918, Universul cunoaşte o nouă perioadă de glorie după 1920, când direcțiunea lui e preluată de Stelian Popescu(1874 - 1960), care a ajuns chiar ministru al justiției în câteva dintre guvernele din perioada interbelică. Ziarul avea, în vremea maximei dezvoltări, 700 de sucursale în țară, fiind tipărit în cinci ediții zilnice. În plus, beneficia de o tipografie ce putea scoate 200.000 de exemplare în 24 de ore. În 1943, Stelian Popescu a predat conducerea unuia dintre ginerii săi, Ion Lugojanu. După 1945, o dată cu venirea la putere a comuniştilor, ziarul a fost condus de un "comitet de redacție", fiind închis definitiv în 1953.

Stelian Popescu s-a născut la 19 februarie 1874 în satul Lacu Turcului, comuna Balta Doamnei, județul Prahova, într-o familie de răzeşi. Tatăl său era preotul satului şi era urmaşul unui preot fugit din Ardeal. După terminarea studiilor liceale la „Sf. Petru şi Pavel”, Stelian Popescu se înscrie la Facultatea de Medicină militară, însă renunță în scurt timp în favoarea Facultății de Drept a Universității din Bucureşti[1].

---

1 Damian Mircea, *Stelian Popescu din toate punctele de vedere*, Editura Lumea Românească, București, 1937, p.10.

În 1896 obține licența în ştiințe juridice şi este angajat copist la Ministerul Lucrărilor Publice, apoi ajutor de judecător la Balş (noiembrie 1896), județul Romanați, şi la Caracal. În 1899 se transferă la Bucureşti, ca ajutor pe lângă Tribunalul Ilfov. În 1901, Popescu devine procuror, apoi judecător de instrucție la Tribunalul Ilfov[2].

Din cauza unor neînțelegeri în cadrul Ministerului Justiției, în 1904 îşi dă demisia din magistratură şi se reprofilează pe avocatură iar în contemporan începe să colaboreze cu faimosul ziar „Universul" al lui Luigi Cazzavillan.

La moartea acestuia din urmă, în 1911, Stelian Popescu devine director al ziarului, căruia îi imprimă o orientare de dreapta. Va rămâne în această poziție până în 1944 când alege să plece în exil.

În 1916 este concentrat şi numit magistrat militar, iar ziarul Universul rămâne, pe perioada ocupației germane, pe mâna lui Virgil Dărăscu. După război, situația financiară dificilă a ziarului îl determină să-l transforme în societate pe acțiuni, ceea ce va impulsiona creşterea acestuia şi transformarea în cel mai mare ziar interbelic.

Fiind prima publicație din presa autohtonă care aborda subiecte de „fapt divers", tabloid in zilele noaste, precum crime, violuri, furturi, sinucideri, „Universul" a crescut spectaculos în tiraj, deoarece avea un mare succes la public. La scurt timp de la lansare Universul a devenit cel mai citit din România, cu tiraje impresionante pentru acea dată. În timp ce ziarele tradiționale atingeau tiraje de circa 5.000 de exemplare, Universul atingea nu mai puțin de 80.000. Secretul succesului fulminant l-a reprezentat o combinație între prețul scăzut compensat de folosirea pe scară largă a publicității cu politica editorială imparțială față de politică şi concentrată pe atingerea unui public cât mai larg.

Vechiul sediu din Strada Brezoianu nr. 11, astăzi 25, s-a dovedit a fi neîncăpător pentru cerințele unui ziar aflat în plină expansiune, astfel că s-a pus în cele din urmă problema construirii unei clădiri noi. După moartea lui Cazavillan (1903), soția sa a moştenit averea familiei şi a devenit, implicit, proprietara celui mai mare cotidian al Capitalei. „Coana Tudorița"

2 http://www.romlit.ro/patronul_universului, accesat la data de 13- XII-2012.

s-a recăsătorit în 1909 cu Nicolae Dumitrescu Câmpina, acesta preluând directoratul ziarului până la divorțul acestora, în 1914. „Coana Tudorița" pierde conducerea ziarului printr-o afacere extrem de dubioasă, care este preluată de avocatul familiei, Virgil Dărăscu, împreună cu Stelian Popescu.

In ultimii 23 de ani de existență, istoria ziarului „Universul" este legată nemijlocit de Palatul Universul. Inaugurată pe 2 noiembrie 1930, clădirea de pe strada Ion Brezoianu 23-25 a constituit odinioară nucleul presei bucureştene, fiind celebră agitația din jurul ei, când vânzătorii de ziare strigau în gura mare titlurile edițiilor. Astăzi, atât fostul sediu al ziarului, cât şi palatul mai păstrează doar parfumul cu iz de cerneală tipografică al unor vremuri apuse.

Construcția noului sediu al ziarului a început pe 17 octombrie 1926, după planurile unui celebru arhitect al timpului, Paul Smărăndescu, cel care proiectase, în 1911, şi reşedința lui Stelian Popescu din strada Dionisie Lupu nr.10 (astăzi Tudor Arghezi). Clădirea, neterminată încă, este dată în folosință pe 2 noiembrie 1930. După naționalizare, clădirea preluată de stat a devenit sediu al Întreprinderii Poligrafice 2, ulterior Tipografia Informația. După 1990, tipografia a reluat numele de "universul", iar între 1995-1996 a fost privatizată prin medoda MEBO. În fine, la 2 iulie 2006 a devenit proprietate a omului de afaceri Jonathann Mann. Palatul se situează la intersecția străzii Brezoianu cu strada Constantin Mille. Are o suprafață construită de 4.000 metri pătrați şi o fațadă de 59 m.

Conceput ca două corpuri distincte, partea din față fiind destinată birourilor, iar cea din spate – tipografiei (una dintre legăturişe între cele două corpuri fiind o frumoasă şi practică pasarelă, existentă şi azi), Palatul Universul a fost şi rămâne încă unul dintre cele mai importante edificii arhitectonice din centrul Bucureştilor. Stelian Popescu a condus „Universul" între 1916 şi 1943, an în care şi-a dat demisia.

Palatul Universul a găzduit un timp Liga Antirevizionistă din România, o asociație constituită de elita autohtonă cu scopul de a împiedica revizuirea tratatelor de pace de după Primul Război Mondial. Nucleul acestei elite era în strânsă legătură cu patronul ziarului „Universul", Stelian Popescu. Activitatea foarte elaborată a Ligii a atras antipatia regimului dictatorial al regelui Carol al II-lea, care a interzis-o pe 7 martie 1939. Stelian Popescu a fost

nevoit să se refugieze în Elveția în 1944, conducerea ziarului rămânând în mâinile unuia dintre ginerii săi, Ion Lugojanu.

Din cauza evidentei sale orientări de dreapta, a fost condamnat, în 1945, în lipsă, la închisoare pe viață, confiscarea averii şi degradarea civilă. Din 1948, ziarul a fost preluat de un comitet de direcție, iar în 1953 şi-a încetat apariția. Bustul lui Stelian Popescu, degradat, a zăcut vreme îndelungată într-una dintre anexele Palatului Universul.

Luna martie a anului 1923 a fost dominată de ştiri din regiunea Basarabiei şi de vizita suveranilor iugoslavi în România. De asemenea s-a discutat pe alegerea cabinetului iugoslav. Criza politică a vecinilor a fost foarte mediatizată în presa românească, mai ales în Universul.

La 27 februarie s-a scris un articol pe tema demisiei guvernului Pasici. Motivul demisiei a fost pierderea încrederii guvernului în Camera Deputaţilor. Factorul care a declanşat instabilitatea politică a fost blocul opoziţiei condus de partidul lui Radici de cealaltă mişcare politică condusă de agrarieni.

Autorul articolului incearcă să arate faptul că regele a jucat un rol important în stabilirea liniştii pe scena politică iugoslavă. Acesta l-a încredinţat pe Pasici să formeze un guvern care să ia în seamă noua situaţie politică. Obiectivele suveranului erau să se respecte Constituţia, să se menţină statul unitar conform tratatului de la St. Germain. Astfel Partidul Democrat a lui Pribiclevici a hotărît să intre la guvernare alături de Pasici.

Un articol interesant a fost prezentarea adunării moldovenilor la Chişinău. Această ştire voia să arate dorinţa populaţiei din Basarabia de a rămâne în interiorul regatului. Persoanele care au prezidat întâlnirea au fost arhiereul Gurie, membrul Academiei Române St. Ciobanu şi fostul ministru Ion Pelivan. Scopul acestei adunări era să evidenţieze dreptul basarabenilor de a-şi alege singuri soarta şi mai ales unirea cu România. Scopul articolului era să atragă atenţia opiniei publice româneşti în estul României.

Mergînd pe aceeaşi linie redactorii ziarului au vrut să arate publicului cine sunt cei care se opun rămînerii Basarabiei în România, încercând să elimine orice urmă de îndoială. Opozanţii

erau comuniştii ruşi, evrei sau bulgari. Toate manifestaţiile împotriva României erau arătate de ziar ca fiind organizate de Moscova cu puternice tendinţe revizioniste.

Fiind ziarul cu cel mai înalt nivel de obiectivitate, influenţa cotidianului era considerabilă în societatea românească lucru confirmat de tirajul foarte ridicat.

Bibliografie

- Mircea, Damian, *Stelian Popescu din toate punctele de vedere*, Editura Lumea Românească, Bucureşti, 1937.
- http://www.romlit.ro/patronul_universului, accesat la data de 13- XII-2012.